

Brandmursmålningar

Inne på gården Teknologgatan 9 kan man se den brandmursmålning som på stadsmuseet givit upphov till en genomgång av bevarade brandmursmålningar i Stockholm. Stadsmuseet fick under våren 1977 en stadsplan på remiss för kvarteret Astraea i Vasastan. Kvarteret begränsas av Upplands-, Kungstens-, Teknolog- och Rådmansgatan. Bebyggelsen är till största delen uppförd på 1880-talet. I den föreslagna stadsplanen skulle alla hus få ombyggnadsrätt utom ett gårdshus inom kv Astraea 9. Detta gårdshus är smalt och har stora sprickor och en ombyggnad till bra lägenheter med modern standard är svår att genomföra. På brandmuren mot angränsande tomt finns emellertid den ovan omtalade målningen som stadsmuseet anser bör bevaras.

Målningen är inkomponerad mellan två 3-vånings gårdshus och framför muren står ett lusthusliknande sophus. Målningen visar i förgrunden en balustrad med på ena sidan popplar och på den andra sidan björkar. I bakgrunden ett sjölandskap med höga strandpartier. På den närmaste udden ligger ett litet hus. De dominerande färgerna är blått och grönt. Målningen är signerad med fem namn på balustraden: A O Ljung, C J O Österberg, P Olsson, O H Westling och L P Berg. Vilka var dessa herrar? Har de målat liknande nu försvunna målningar på andra hus i trakten? Enligt traditionen tillhörde de ett ambulerande målände brödraskap. Både huset på vilket målningen är utförd och den fastighet varifrån man ser den är uppförda alldeles i början av 1880-talet. Är det möjligt att målningen kan vara gjord så tidigt? På grund av dess nationalromantiska anda är det troligare att den målades senare. Bostadsföreningen för kv Astraea 4 har bevarade protokoll sedan början av 1890-talet, men i dessa nämns tyvärr inte målningen.

Idag finns få brandmursmålningar bevarade och de som finns är i mycket dåligt skick. Många målningar försvann i Cityomvandlingen. Inne på gården Tegnégatan 12, kv Jägaren 17, finns på muren till ett angränsande hus en nästan utsuddad landskapsmålning. Detta hus är uppfört i början av 1880-talet. På en trång gård i hörnet av Kungsgatan—Målargatan, kv Skotten 9, finns en pampig målning som visar en balustrad framför ett sjölandskap. Man kan se målningen om man går in på gården Målargatan 4. Huset uppfördes omkr 1900. På Östermalm finns en målning på Artillerigatan 25, kv Sjöhästen 23. Målningen är

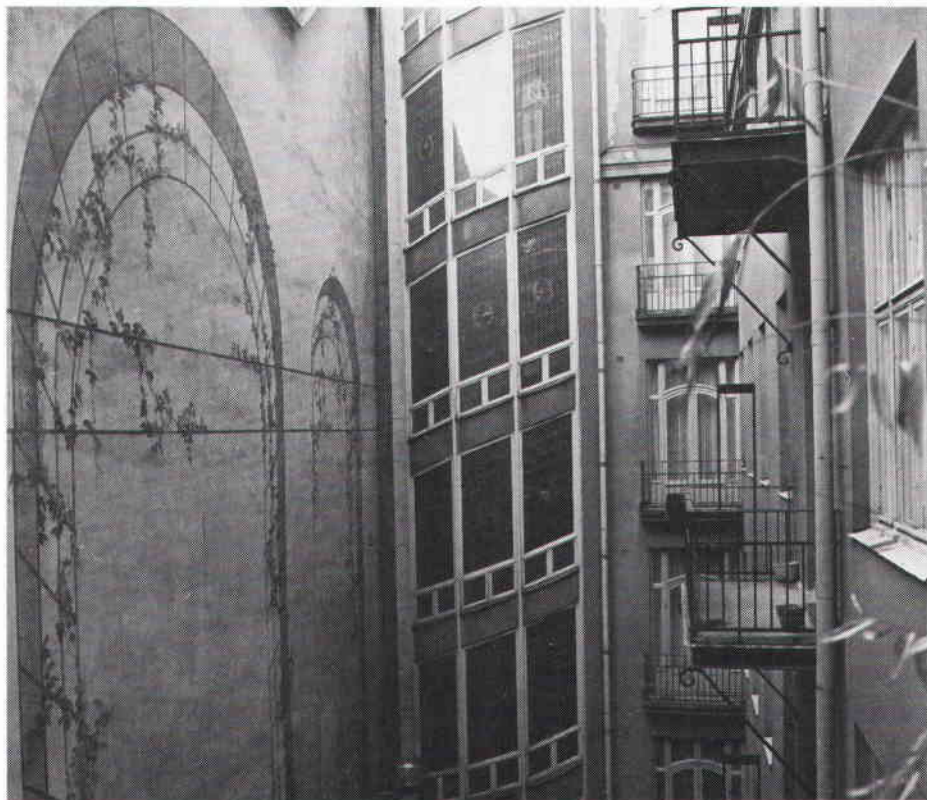

*Teknologgatan 9 kv Astraea i
Vasastan. Foto Göran Fredriksson.*

*Artillerigatan 25, kv Sjöhästen på
Östermalm.
Foto Lennart af Petersens.*

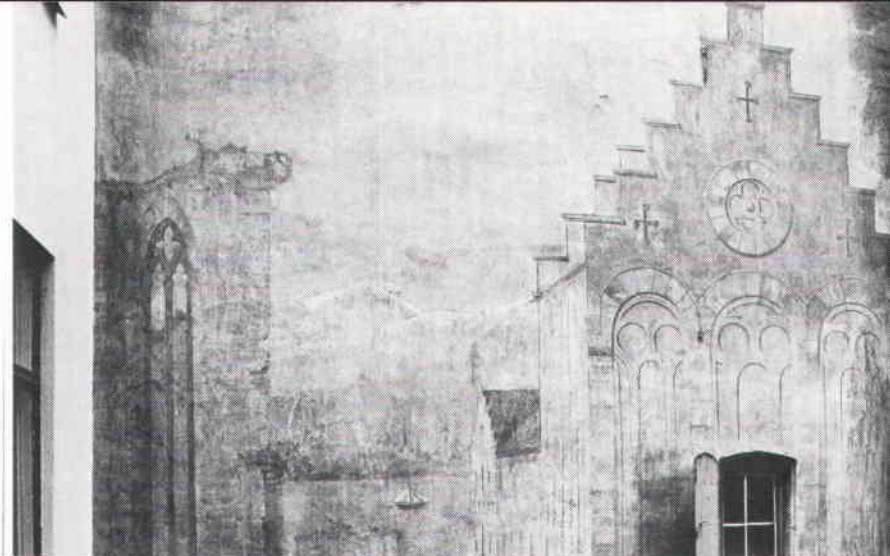

mycket romantisk och visar ett sydländskt landskap. Enligt Per Wästberg i boken om Östermalm skall detta föreställa "en fånges dröm om paradiset, en evig sommarvision på vinterns bakgårdar". Enligt samma källa ägdes huset omkring 1910 av målarmästare Gustaf Bremberg, som lät ett par målare efter färgtryck måla gaveln. Bremberg själv målade den ljusa balustranden längs hela underkanten. Ett liknande motiv är målat inne på gården Skeppargatan 18, kv Valfisken 31. På Strandvägen 7 C, kv Klippan 10, finns en ovanlig spaljemålning, som nu bara är möjlig att se från några av gästrummen på hotell Diplomat. Ett ljusschakt på Birger Jarlsgatan 12, kv Styckjunkaren 6, har prytt med ett klassiskt landskap med bl a tempel. På Flemminggatan 95, kv Knoppen 11, ser man spår av en målning med trädgårdsmotiv. På Skeppsbron 30, kv Glaucus 3, finns ytterligare en för stadsmuseet känd brandmursmålning. Högra hälften av brandmuren upptas av en trapphusgavel och vänstra hälften av en ruin i ett landskap. En medeltidssvärmande ombyggnad gjordes av fastigheten år 1890 och denna målning är målad i samma anda.

*Strandvägen 7 C, kv Klippan.
Foto Ingvar Lundkvist 1973.*

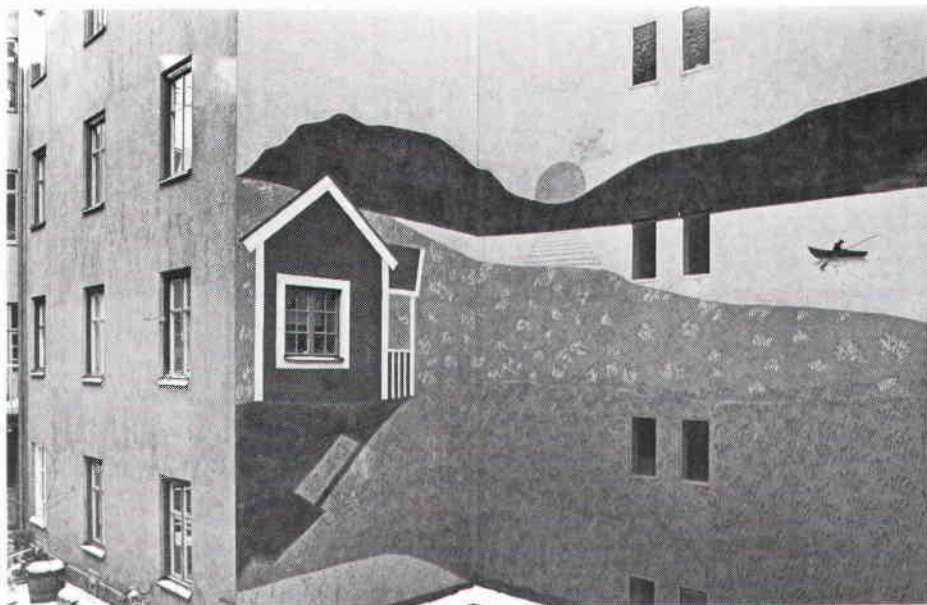
*Skeppsbron 30, kv Glaucus.
Foto Håkan Pieniowski 1977.*

Varför målade man på brandmurarna? Naturligtvis för att komma bort från den grå bakgårdstristessen och något villa bort de fängesliknande brandmurarna. På 1880-talet förekommer det i byggnadslovhandlingar krav på att gavlarna skall dekoreras. Med det avses troligen uppstickande gavlar synliga från gatan och inte brandmurar inne på gårdarna. Här finns möjligheter för forskning. När målningarna utfördes är inte helt känt för oss och i stort sett inte heller vilka konstnärerna var. Kan det eventuellt vara målarlärlingar eller elever på konstskolor som tjänade en extraslant på detta sätt?

När man under 1970-talet har rustat upp de mörka asfalterade gårdarna genom att riva vissa gårdshus och genom att plantera gårdarna och ordna med lekplatser och soffgrupper har även intresset väckts för att måla brandmurarna. Inne på gårdarna till Pipersgatan 2—8, kv Bananen 4—7, har konstnär Cecilia Blomberg 1975 tillsammans med de boende målat både brandmur och husfader. Stora målningar på duk kan man finna på flera ställen i stan t ex på Kungstensgatan 65, kv Kikaren 2, där även en brandmur målats, och vid Ytterssta Tvärgränd på Skinnarviksberget. Under 1977 färdigställdes en stor målning på mur inne på gården i hörnet av Wollmar Yxkullsgatan 20—22—Timmermansgatan 25—27, kv Vattumannen 31. Det är elever på Konstakademien som under ledning av läraren Lennart Larsson i al seccoteknik har målat ett stort stadslandskap på en brandmur som vetter mot ett pensionärshem. Motivet är dagens Stockholm med Gamla Stan i centrum.

Gå ut och upplev alla dessa målningar och dröm Dig bort inne på gårdarna. Berätta gärna för stadsmuseet om Du kan lämna oss ytterligare upplysningar om dessa brandmursmålningar och om Du känner till några för museet okända.

*Pipersgatan 2, kv Bananen.
Foto Göran Fredriksson 1978.*

Timmermansgatan 25-27, kv Vattumannen, Foto Peter de Ru 1977.